

8. Розробка й утілення програмних (а не епізодичних) заходів щодо патріотичного, громадянського виховання молоді, створення цілісної системи психологічних та педагогічних впливів на особистість студента з метою виховання в нього здорового способу життя, уміння протистояти негативному впливу асоціального середовища, а також піднесення загального рівня культури студентів, збереження їх психічного й фізичного здоров'я.

9. Широке використання виховних можливостей фізичної культури і спорту, розширення й ефективне використання інфраструктури ВНЗ для заняття студентської молоді спортом, проведення змістовного, пізнавального дозвілля.

10. Приведення у належний стан гуртожитків, який повинен відповідати умовам комфортного проживання та навчання студентів. Поступово ці умови треба наближати до європейських стандартів, що й обумовлено у вимогах до країн-членів Болонського клубу.

11. Розширення й активізація участі студентів, викладачів, науковців і адміністрації ВНЗ в міжнародних наукових, освітніх і соціальних програмах, конференціях, одержанні стипендій та грантів міжнародних організацій і зарубіжних університетів.

12. Реалізація сучасного менеджменту якості освіта в умовах ринкової економіки:

- планування, підготовка й конкурсний відбір кадрів вищої кваліфікації;
- формування резерву на посади проректорів, керівників структурних підрозділів;
- підвищення кваліфікації;
- оптимізація фінансових витрат на забезпечення навчально-виховного процесу, витрат на утримання матеріальної бази та соціальної інфраструктури.

13. Удосконалення організаційної структури ВНЗ, ліквідація малочисельних кафедр, факультетів, шляхом реорганізації їх у більш потужні та ефективні структурні підрозділи, зокрема навчально-наукові інститути.

14. Розроблення системи психолого-дидактичної підготовки викладацького складу ВНЗ з урахуванням вимог ECTS та впровадження асинхронної системи навчання, активізації самостійної роботи студентів, багаторівневих індивідуалізованих навчальних планів тощо.

Комплексна реалізація всіх цих завдань сприятиме, з одного боку, адаптації українських ВНЗ до вимог Болонської декларації, а з іншого – розв'язанню низки питань, об'єднаних однією проблемою: „Університет – між гуманізмом і ринком”, які є стратегічними для забезпечення якості освіти як головної умови Болонського процесу, органічної інтеграції системи освіти України у європейський освітній простір, створення реальної основи для міжнародної академічної мобільності студентів.

УДК 378.03

Т.П. Кучай

АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація У статті розкривається аналіз українського досвіду підготовки учителів англійської до екологічного виховання

Anotation The article tells about analysis of Ukrainian experience of training of a future English teacher for ecological education

Аннотация В статье раскрывается анализ украинского опыта подготовки учителей английского языка к экологическому воспитанию

Екологічна освіта в системі підготовки вчителя довгі роки носила емпіричний характер, без опори на об'єктивні закономірності, лежачі в основі формування фахівця вищої кваліфікації і нової науки, що зароджується, – комплексній екології. Професійна підготовка

студентів до екологічної освіти здійснювалася переважно на рівні природоохоронної освіти, в процесі читання необов'язкових спецкурсів, спецсеминарів, факультативів, залучення майбутніх вчителів до діяльності первинних організацій суспільств охорони природи [1, 6].

Професійна готовність вчителя до екологічного утворення і виховання учнів є інтегральною властивістю особи.

Життя постійно вимагає шукати нові підходи, що забезпечують наукове обґрунтування завдань і змісту професійної, у тому числі екологічної, підготовки сучасного вчителя. Екологічна підготовка студентів педвузів – складена ланка цілісного педагогічного процесу вищої школи, одна з його підсистем. Її функціонування спирається на єдність суспільно-політичної, спеціальної і психолого-педагогічної підготовки [1, 12-15].

Формування екологічної культури майбутнього вчителя передбачає єдність навчальної і дослідницької діяльності студентів. Зароджуючись в надрах процесу навчання, будучи його творчою складовою частиною, навчально-дослідницька робота студентів має свою логіку, свою специфіку, яка визначається вимогами навчальних планів і програм. Організована, як правило, в межах навчального часу, вона передбачає масову, індивідуальну, неодмінну участь всіх студентів, обов'язкову оцінку нарівні з виконанням інших навчальних завдань, можливість ухвалення.

Формування у майбутнього вчителя екологічного мислення спирається на сукупність методологічних, природничонаукових і психолого-педагогічних знань, що розкривають єдність природних і соціальних чинників середі людини, збалансовану динамічну рівновагу жвавих систем, вміст і методику природоохоронної роботи в школі. Це передбачає відбір теоретичних узагальнень екологічного і світоглядного характеру, створення і підтримку необхідного ідейно-інтелектуального фону життя вищої педагогічної школи. Проте між екологічним знанням і свідомістю немає однозначної залежності. Для того, щоб це знання увійшло до системи домінуючих потреб, мотивацій, соціальних очікувань і ціннісних орієнтацій особи, воно повинно бути зв'язано з переживанням.

Екологічна підготовка майбутнього вчителя здійснюється через систему навчальних дисциплін, кожна з яких розкриває якусь одну сторону природної і соціальної дійсності. Це необхідно, оскільки тільки шляхом розчленовування явищ зовнішнього світу можна глибоко пізнати його окремі сторони. Але такого диференційованого вивчення природи і суспільства недостатньо – воно не створює цілісного бачення світу. Звідси витікає необхідність здійснити синтез знань – допомогти студентові знайти взаємозв'язки, що існують між різнорідними знаннями, встановити їх внутрішню спорідненість. При допомозі, певним чином, організованому зв'язку з інформації, що поступає, з суміжних дисциплін може бути виведене нове екологічне знання, отримання якого засобами одного предмету неможливе. Дидактична цінність міжнаочних зв'язків полягає також в тому, що вони сприяють розширенню комплексного практичного застосування екологічних знань, умінь і навик.

Ядро професійної готовності майбутнього вчителя до екологічної освіти і виховання школярів складає активне і достатньо широке знання ним методологічних, природничонаукових, техніко-технологічних і психолого-педагогічних основ охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування. Проте не всяке знання, а тільки знання, організоване в теорію, робить вчителя професійно придатним до вирішення навчально-виховних завдань в області охорони природного середовища [1, 96].

Модернізація вищої освіти в Україні є об'єктивною необхідністю, обумовленою безпрецедентним зростанням уваги до неї, розширенням її функцій і ролі в суспільстві.

Демократизація сфери освіти забезпечує більш широкі можливості молоді для вступу до вищих навчальних закладів і більш повного розкриття її здібностей.

Реформування вищої освіти передбачає: перехід до динамічного ступеня системи підготовки фахівців, що дасть змогу задовольнити потреби особистості в здобутті певного освітнього та кваліфікаційного рівня за бажаним напрямком відповідно до її здібностей; формування мережі вищих навчальних закладів, за освітніми та кваліфікаційними рівнями, типом навчальних закладів, формами й термінами навчання, джерелами фінансування задовольняла б потреби кожної людини й держави в цілому; підвищення освітнього й культурного рівня суспільства [2, 3-8].

В Україні на початку XXI століття розвинулася гостра економічна криза, на яку наклалася криза екологічна. Саме ця еколого-економічна криза є однією з головних причин неухильної деградації українського суспільства, загострення демографічних проблем. Основними причинами всеосяжної кризи вважаються повільне та непослідовне проведення реформ, технологічна структурна відсталість суспільного виробництва, зародковий розвиток дійового економічного механізму раціоналізації природокористування, відсутність не суперечливого і повного законодавчо-правового поля регулювання екологічної безпеки та ін. [3, 38-41].

У національній державній програмі „Освіта. Україна XXI століття”, яка створювалася десять років тому, є вказівка на необхідність відносного збільшення екологічного компоненту в освіті. Але ця настанова, на нашу думку, реалізується повільно і недостатньою мірою. У країні, що пережила Чорнобильську катастрофу, досі не реалізовується адекватна ситуації концепція екологічної освіти та виховання (з урахуванням принципу випереджального характеру освіти), не втілюється ефективна система екологічної просвіти, не утверджена Національна стратегія сталого розвитку (відповідно до зобов'язань, підписаних Україною на Міжнародній конференції в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. – „Порядок денний на XXI століття”). У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, на нашу думку, несправедливо мало уваги приділяється підготовці людини до розв'язання глобальних екологічних проблем і впровадження принципів сталого розвитку.

Вивчаючи стан екологічної освіти у вищих навчальних закладах, ми дійшли висновку про необхідність перегляду концептуальних засад екологічної освіти та виховання. Наші пропозиції:

- 1) збільшення кількості навчального часу на екологічні дисципліни;
- 2) екологізація змісту інших навчальних дисциплін, коли „різні навчальні дисципліни стають засобом одержання екологічних уявлень і екологічних знань”;
- 3) упровадження нових педагогічних технологій на базі активних методів навчання, ділових ігор, мозкових штурмів і т. п.;
- 4) розробка і впровадження ефективної системи екологічної просвіти населення. Потрібно готувати всіх випускників навчальних закладів до активної просвітницької роботи. Особливу еколого-економічну підготовку повинні проходити фахівці, що працюватимуть у засобах масової інформації [3, 38-41].

У процесі формування педагогічної творчості майбутніх учителів іноземних мов доцільно використовувати різноманітні методи, як традиційні, так і не характерні для вітчизняної вищої школи. Це, зокрема, аудіовізуальні методи (audio-visuals), різні види дискусій (discussions), демонстрування та виставка (demonstration and exhibition), гра (game), спостереження (observation), лекція (lecture), програмоване навчання (programmed instruction), експеримент (experiment), мікронавчання (microteaching), протоколи (protocols), рольові ігри (role playing), моделювання (simulation), дебати (debate), форум (forum), круглий стіл (round table), „мозковий штурм” (brain storming), вирішення проблем (problem solving), рефлексивне навчання (reflective teaching), та деякі інші.

Під час педагогічної практики майбутнім учителям пропонуємо виконати наступні завдання: розробити навчальний „сценарій” або драматичні епізоди з метою викликати увагу та цікавість учнів, посилити мотивацію, драматизувати цілі уроку та ін.; діяти на уроці як актор, опираючись на особистому стилі викладання та привабливості, використовуючи методи навчання, які посилюють увагу, інтерес, ентузіазм; організувати процес навчання, маючи на увазі створення творчої, стимулюючої атмосфери в класі, коли учні відчувають посвячення, співпереживання, переконаність та майстерність учителя; драматизувати навчальну діяльність шляхом проведення ігор та інших методів з метою підтримки уваги учнів, уникнення нудьги, посилення мотивації та закріплення розуміння [4, 59-62].

Загальний інтерес учителів іноземної мови до технологій навчання обумовлений потребою високих і стабільних результатів у оволодінні учнями іноземною діяльністю.

Сьогодні потреби учнів у вільному володінні іноземними мовами збігаються з суспільними й державними потребами в людях, здатних здійснювати міжнародні контакти і зміцнювати співробітництво в науці, культурі й інших сферах громадського життя.

На підтримку й регулювання різних видів культурно-мовних контактів спрямована загальнокультурна політика Ради Європи, на яку орієнтується Україна. Освіта людей, готових до міжнародної комунікації, розглядається сьогодні на державному рівні як засіб реалізації соціально-економічного й культурного розвитку суспільства [5, 78-82].

Екологічну свідомість вважають одним з основних факторів становлення гармонійного суспільства, засобом удосконалення й ефективної організації виробництва, споживання ресурсів біосфери з позиції її можливостей.

Формування екологічної свідомості та екологічного знання закладається ще з дитинства – в родині. Подальше набуття екологічного знання залежить від шкільної програми, де вже набуваються навички думати, здійснювати такі розумові операції, як аналіз, синтез, класифікація даних. У роки навчання у вищому закладі необхідно виробити вміння приймати екологічно доцільні рішення, брати на себе відповідальність. Екологічна дисципліна не може бути відокремлена від інших наук. Тому потрібний синтез знань у реальному процесі вивчення соціології, екології, економіки природокористування.

Література:

1. Слестенина Е. С. Экологическое образование в подготовке учителя: Вопросы теории и практики. – М.: Педагогика, 1984. – 104 с.
2. Левківський К. М. Стратегія і перспективи розвитку вищої освіти в Україні // Концептуальні засади модернізації системи освіти в Україні: програма та матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Харків, 1 лютого 2002 р. / м-во освіти і науки України, нар. Укр. Акад. та ін. – Х., 2002. – С. 3-8.
3. Радомський В.А., Липський П.Ю. Необхідність удосконалення системи екологічної освіти фахівців // Концептуальні засади модернізації системи освіти в Україні: програма та матеріали Всеукр. Наук.-практ. конф. Харків, 1 лютого 2002 р. / М-во освіти і науки України, нар. Укр. Акад. та ін.– Х., 2002. – С. 38-41.
4. Заболотська О.О. Формування професійної компетенції майбутніх учителів іноземних мов // Підготовка вчителя у контексті Європейського освітнього простору: Збірник наукових праць / За ред. проф, Левківського М.В. Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2005. – С. 59-62
5. Кравчина Т.В. Підготовка майбутнього вчителя іноземних мов до реалізації технологічного підходу в навчанні // Підготовка вчителя у контексті Європейського освітнього простору: Збірник наукових праць /За ред. проф, Левківського М.В. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2005. – С. 78-82